

MANTIĞA GİRİŞ

(Doğru Düşünme Nedir? Temel Kavramlar)

DOĞRU DÜŞÜNME NEDİR?

- Mantık terimi Grekçe “Logike” (akıl yürütme) sözcüğünün Arapça karşılığı olan “nutk” (söz, konuşma) anlamına gelir.
- Bu sözcük Arapça’dan Türkçe’ye geçmiştir.

Mantık iki anlamda kullanılır:

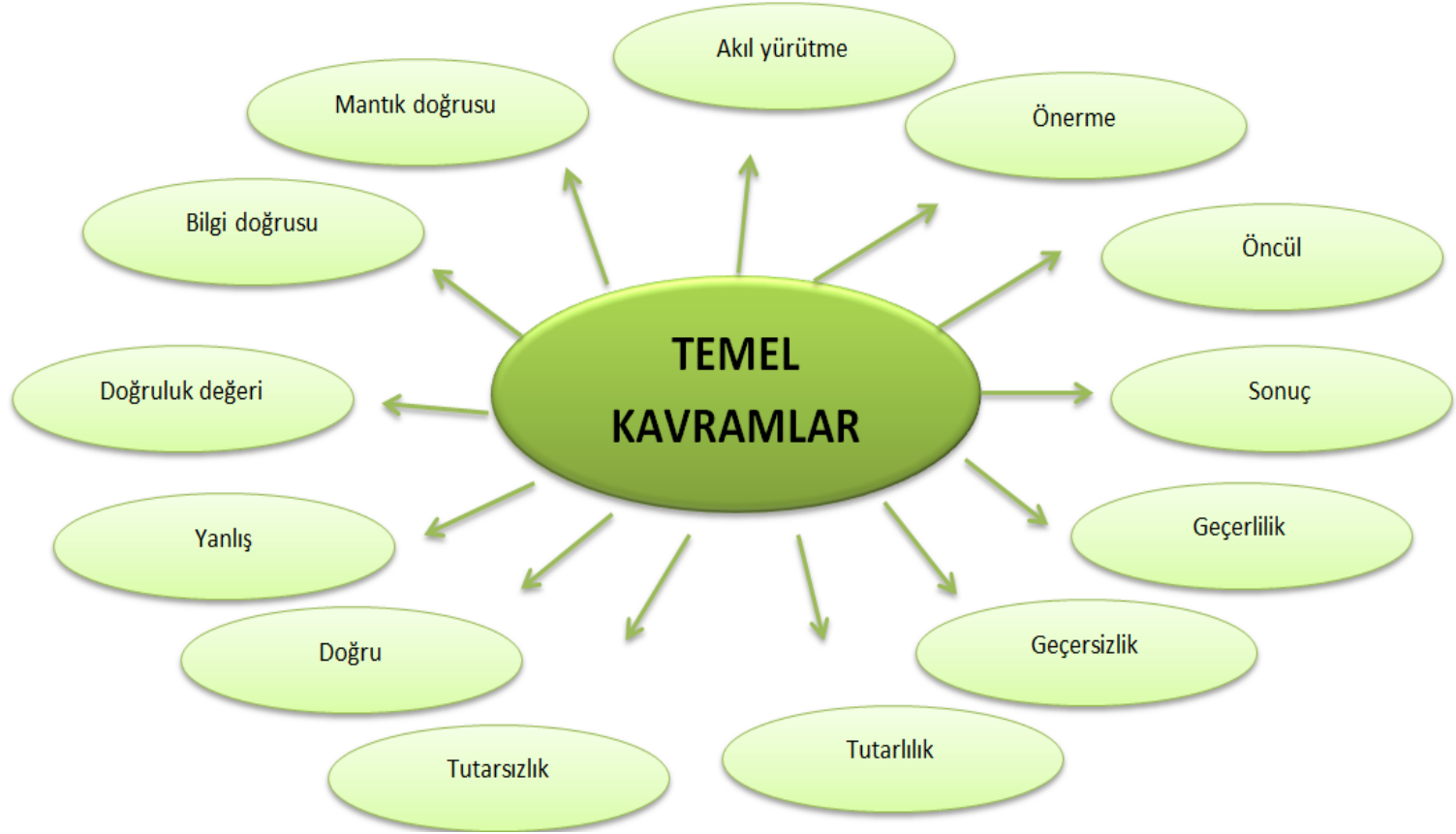
Doğru düşünme biçimi olarak mantık:

- ✓ Doğru ve tutarlı düşünme türüdür. Bu tür düşünme için insanın mantık okumasına gerek yoktur.
- ✓ İnsanın doğası gereği yaptığı düşünme faaliyeti sonucunda elde ettiği tutarlı ve doğru düşünme tarzıdır.
- ✓ Bu düşünme akıl ilke ve kurallarına uygun olarak yapılır ve mantıklı düşünme, tutarlı düşünme gibi terimlerle de ifade edilebilir.

Doğru düşünme biçimini konu alan disiplin olarak mantık:

- ✓ Doğru düşünmenin ilke ve kurallarını inceleyen bir disiplindir. Mantık, düşünmenin oluşumu ve düşüncelerin doğruluğuyla değil, doğru düşünmenin biçimiyle ilgilenir.
- ✓ Bu biçimsel özellik mantığın bilim ve felsefenin bütün alanlarında kullanılabilecek ve doğru bilgiye ulaştırabilecek bir araç olmasını sağlar.
- ✓ Bilimsel anlamda mantık disiplininin kuralları ve ölçütleri, Aristoteles tarafından, sistemli hâle getirilmiştir. Bundan dolayı “Aristoteles, mantığın bulucusu değil, kurucusudur.” diyoruz.

Temel Kavramlar

Temel Kavramlar

Önerme: Doğru veya yanlış yargı bildiren ifadedir.

Örnek: “Van kedisinin bir gözü mavi bir gözü yeşildir.”

Akıl Yürütme: Zihnin, birbiriyle ilişkili önermelerden yeni bir önerme çıkarması işlemidir.

Örnek: Bütün insanlar ölümlüdür.
Sokrates insandır.
O halde, Sokrates ölümlüdür.

Temel Kavramlar

Öncül: Akıl yürütmede sonuca kaynak olan ve sonucu kanıtlayan durumundaki önerme ya da önermelerdir.

Örnek: Bütün meyveler vitaminlidir. (öncül)
Elma bir meyvedir. (öncül)
O halde elma vitaminlidir.

Sonuç: Akıl yürütmede öncüllerden elde edilen önermedir.

Örnek: Bütün meyveler vitaminlidir.
Elma bir meyvedir.
O halde elma vitaminlidir. (sonuç)

Temel Kavramlar

Geçerlilik: Sonucun öncüllerden zorunlu ve kesin olarak çıkarılmasıdır.

Örnek: Bütün öğrenciler insandır.
Hasan öğrencidir.
O halde Hasan insandır.

Geçersizlik: Sonucun öncüllerden zorunlu ve kesin olarak çıkarılamamasıdır.

Örnek: Bütün kuşlar kanatlıdır.
Bazı böcekler kanatlıdır.
O halde bazı böcekler kuş değildir.

Temel Kavramlar

Tutarlılık: Akıl yürütmenin, akıl ilkelerine ve mantık kurallarına uygun olarak yapılmasıdır.

Örnek: Bütün öğretmenler öğretendir.
Zeynep öğretmendir.
O halde Zeynep öğretendir.

Tutarsızlık: Akıl yürütmede öne sürülen bir önermeyi daha sonra başka bir önerme ile çürütmedir.

Örnek: Sophocles (Sofokles) bir filozoftur veya Sokrates oyun yazarıdır.
Sophocles bir filozof değildir.
O hâlde Sokrates bir oyun yazarıdır.

Temel Kavramlar

Doğru: Bir önermenin gerçeğe olan uygunluğudur.

Örnek: “Kömür siyahtır.” yargısı doğrudur.

Yanlış: Bir önermenin gerçeğe uygun olmama durumudur.

Örnek: “İnsanlar üç kulaklıdır.” yargısı yanlıştır.

Temel Kavramlar

Doğruluk Değeri: Yargıların almış oldukları doğru veya yanlış değerlerdir.

Örnek: “Mantık doğru düşünme bilimidir.” yargısı doğru,
“Mantık, doğa olaylarını inceleyen bilimdir.” yargısı yanlış değeri alır.

Bilgi doğrusu: Bir önermede dile gelen yargı, önermede yer alan nesneyle uyumlu ise bu önerme doğrudur. Bilgi doğrusu deney ve gözlem ile sınanabilir. Bu sınama sonucu “doğru-yanlış” yorumlamaları ortaya çıkar.

Örnek: “Bütün somut varlıklar uzayda yer kaplar.”

Temel Kavramlar

Mantık doğrusu: Bilginin gerçeğe uygun olup olmadığı değil verilen önermelerin birbiri ile tutarlığı ile ilgilidir. Doğruluğu deney ve gözleme başvurmadan, tamamen akıl yoluyla temellendirilen bilgilerdir.

Örnek: Bütün x'ler y'dir.
Bütün y'ler z'dir.
O halde x'ler z'dir.

Bu örnek mantık doğrusuna uygundur. Örnekte sonuç yani bütün x'lerin z olduğu öncüllerden zorunlu olarak ortaya çıkar.

SORU

Yargıların doğru ya da yanlış olması mantıkta aşağıdakilerden hangisi ile adlandırılır?

- A) Doğru düşünme
- B) Akıl yürütme
- C) Doğruluk değeri
- D) Geçerlilik
- E) Bilgi doğrusu

Cevap: C

SORU

Bir akıl yürütmede önermeler arasında çelişkinin bulunmaması mantıkta aşağıdakilerden hangisi ile ifade edilir?

- A) Yeter-sebep
- B) Geçerlilik
- C) Tutarlılık
- D) Özdeşlik
- E) Eşitlik

Cevap: C

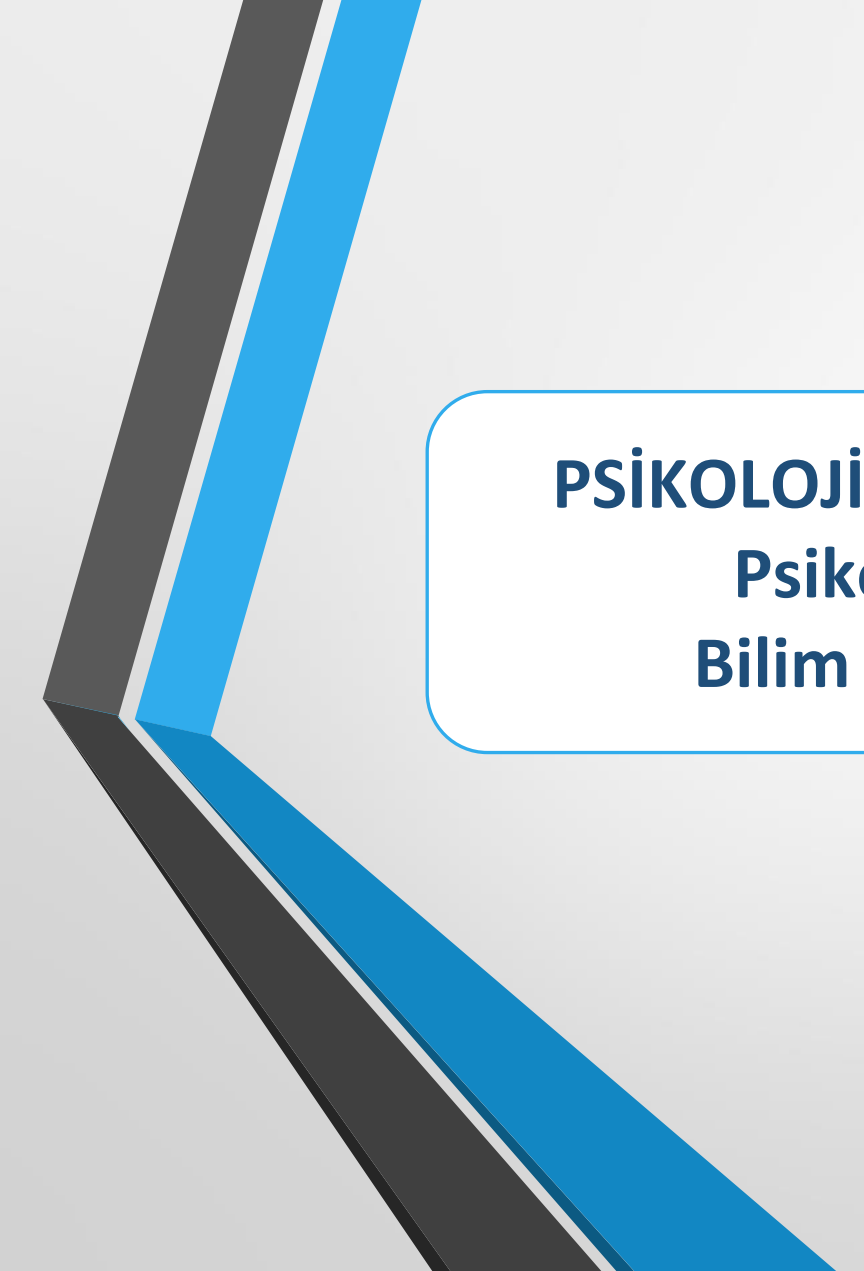
SORU

Bütün insanlar omurgalıdır.
Ahmet insandır.
O hâlde Ahmet omurgalıdır.

Bu akıl yürütmeye ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Bir tane öncül bulunmaktadır.
- B) Önergelerden oluşmaktadır.
- C) Tümdengelimsel bir akıl yürütmedir.
- D) Bir sonuca ulaşılmaktadır.
- E) Geçerli bir yapıdadır.

Cevap: A

PSİKOLOJİ BİLİMİNİ TANIYALIM

Psikolojinin Konusu

Bilim Dalı Olma Süreci

PSİKOLOJİ BİLİMİNİN KONUSU

- ❖ Psikoloji, Yunanca ruh anlamına gelen ‘psyche’ ile bilgi anlamına gelen ‘logos’ sözcüklerinden oluşmuştur.
- ❖ Sözcük anlamı ‘ruh bilgisi’ demektir.
- ❖ Yunanca “ψυχολογία” (psikoloji) kelimesinin ilk harfi olan (ψ), psikolojinin sembolü olarak kullanılır.

PSİKOLOJİ BİLİMİNİN KONUSU

- ❖ Psikoloji bilimi bugün "insan ve hayvanların gözlenebilen ya da ölçülebilen davranışlarını ve zihinsel süreçlerini inceleyen pozitif bir bilim" olarak tanımlanmaktadır.

PSİKOLOJİ BİLİMİNİN KONUSU

- ❖ Psikoloji, insanı her yönüyle ele alıp inceleyen bir bilimdir.
- ❖ İnsanın iç dünyası, sosyal yaşamı, fiziksel çevresi ve biyolojik gelişimi psikolojinin konusu içine girer.
- ❖ Algı, zekâ, kişilik, duygu, bellek, öğrenme, güdülenme, stres, tutum ve ön yargılar bu konulardan bazılarıdır.

PSİKOLOJİ BİLİMİNİN KONUSU

- ❖ İnsan yaşamı ile iç içe olan bu konular, çağın koşullarına göre değişmektedir.
- ❖ Dijital çağa uyum sağlama, medyanın insan davranışlarına etkisi, iş verimini artırma, tüketici davranışları, doğal afetler, şiddet ve terör gibi olayların ruh sağlığına etkisi psikolojinin ilgilendiği konulardır.

BİLİM DALI OLMA SÜRECİ

- ❖ Beden ile ruh arasındaki ilişkinin sorgulandığı ilk Çağ'da psikoloji, felsefenin ruhu inceleyen bir alanı olmaktan öteye geçememiştir.
- ❖ Orta Çağ'da Platon ve Aristoteles'in görüşleri dinle uzlaştırılmaya çalışılarak yeniden yorumlanmıştır.

BİLİM DALI OLMA SÜRECİ

- ❖ Psikolojinin bir disiplin hâline gelmesi ancak 19. yüzyılda gerçekleşir.
- ❖ Bu yüzyılda tıp, biyoloji, kimya, sosyoloji bilimlerindeki gelişmeler insan davranışlarının bilimsel olarak incelenmesine ortam hazırlamıştır.

BİLİM DALI OLMA SÜRECİ

- ❖ 1879 yılında Wilhelm Wundt'un (Vilhelm Vunt) Leipzig Üniversitesinde ilk psikoloji laboratuvarını kurmasıyla psikolojik süreçler, deneysel yöntemlerle incelenmeye başlanmıştır.
- ❖ Böylelikle Wundt psikolojinin pozitif bir bilim olmasına öncülük etmiştir.

SORULAR

1- Psikoloji insan doğasını anlamaya ve açıklamaya çalışan pozitif bir bilimdir. İnsanı her yönden ele alıp inceleyen bu bilime, çağın koşullarına göre insan davranışlarını etkileyen yeni konular dahil olmaktadır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi psikoloji biliminin cevap aradığı bir soru değildir?

- A) Sosyal medyanın insan davranışı üzerindeki etkileri nelerdir?
- B) Bir iş yerinde çalışanların verimliliğini arttırmak için neler yapılabilir?
- C) Toplumsal sapmayı meydana getiren etkenler nelerdir?
- D) Gruplar bireylerin davranışını nasıl etkiler?
- E) Unutmaya neden olan faktörler nelerdir?

SORULAR

1- Psikoloji insan doğasını anlamaya ve açıklamaya çalışan pozitif bir bilimdir. İnsanı her yönden ele alıp inceleyen bu bilime, çağın koşullarına göre insan davranışlarını etkileyen yeni konular dahil olmaktadır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi psikoloji biliminin cevap aradığı bir soru değildir?

- A) Sosyal medyanın insan davranışı üzerindeki etkileri nelerdir?
- B) Bir iş yerinde çalışanların verimliliğini arttırmak için neler yapılabilir?
- C) Toplumsal sapmayı meydana getiren etkenler nelerdir?**
- D) Gruplar bireylerin davranışını nasıl etkiler?
- E) Unutmaya neden olan faktörler nelerdir?

SORULAR

2- Psikoloji insan ve bazı canlıların davranışlarını inceleyen pozitif bir bilim dalı olarak tanımlanabilir. Yaşayan her varlık bir canlıdır. Fakat psikoloji bir bilim olarak her canlı varlığı ele almaz mikrobiyolojik canlılar gibi...

Buna göre psikolojinin inceleme alanına giren canlılarda aranan ortak özellik aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Merkezi sinir sistemlerinin gelişmiş olması
- B) Yetersiz zekâ düzeyi
- C) Engellilik durumu
- D) Psikolojik rahatsızlıklarının olması
- E) Fiziksel yapılarının büyük olması

SORULAR

2- Psikoloji insan ve bazı canlıların davranışlarını inceleyen pozitif bir bilim dalı olarak tanımlanabilir. Yaşayan her varlık bir canlıdır. Fakat psikoloji bir bilim olarak her canlı varlığı ele almaz mikrobiyolojik canlılar gibi...

Buna göre psikolojinin inceleme alanına giren canlılarda aranan ortak özellik aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Merkezi sinir sistemlerinin gelişmiş olması**
- B) Yetersiz zekâ düzeyi
- C) Engellilik durumu
- D) Psikolojik rahatsızlıklarının olması
- E) Fiziksel yapılarının büyük olması

SORULAR

3- Bir bilim olarak psikolojinin, ruhu inceleme alanının dışında tutmasının asıl nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Felsefe tarihi boyunca incelenmiş olması
- B) Gözlem ve deney sınırlarını aşıyor olması
- C) Başka alanlar tarafından incelenmiş olması
- D) Bedenle karşıtlık içinde olması
- E) Teolojinin alanına girmesi

SORULAR

3- Bir bilim olarak psikolojinin, ruhu inceleme alanının dışında tutmasının asıl nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Felsefe tarihi boyunca incelenmiş olması
- B) Gözlem ve deney sınırlarını aşıyor olması**
- C) Başka alanlar tarafından incelenmiş olması
- D) Bedenle karşıtlık içinde olması
- E) Teolojinin alanına girmesi

SORULAR

4- Psikoloji yürüme, konuşma, hareket etme gibi davranışların yanı sıra düşünme, hatırlama, hissetme gibi davranışları da inceler.

Bu açıklamayı tam olarak yansıtan ifade aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Psikoloji hem doğrudan hem de dolaylı olarak gözlenebilen davranışları inceler.
- B) Psikoloji insanı toplumdan soyutlayarak ele alan bir bilim dalı değildir.
- C) Psikoloji, diğer bilim dalları gibi deneye ve gözleme dayanır.
- D) Psikoloji hayvanları da inceler fakat esas konusu insandır.
- E) Psikoloji zihinde geçen bilinç olaylarını inceler.

SORULAR

4- Psikoloji yürüme, konuşma, hareket etme gibi davranışların yanı sıra düşünme, hatırlama, hissetme gibi davranışları da inceler.

Bu açıklamayı tam olarak yansıtan ifade aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Psikoloji hem doğrudan hem de dolaylı olarak gözlenebilen davranışları inceler.
- B) Psikoloji insanı toplumdan soyutlayarak ele alan bir bilim dalı değildir.
- C) Psikoloji, diğer bilim dalları gibi deneye ve gözleme dayanır.
- D) Psikoloji hayvanları da inceler fakat esas konusu insandır.
- E) Psikoloji zihinde geçen bilinç olaylarını inceler.

SOSYOLOJİYE GİRİŞ SOSYOLOJİYİ TANIMALIM

SOSYOLOJİ BİLİMİNİN KONUSU

- ❖ Sosyoloji; toplumsal yapıyı bilimsel yöntem ve araştırma tekniklerinden yararlanarak inceyen sosyal bir bilim dalıdır.
- ❖ Toplumu ve toplumsal ilişkileri konu edinir.
- ❖ Toplumsal olay ve olguları açıklar, toplumsal yapıdaki değişimi ve gelişimi ele alır.
- ❖ Bireyler bir zaman diliminin ve toplumun üyesi olarak dünyaya gelirler ve ürettikleri değerlerde, davranışlarda ve tutumlarda içinde doğdukları toplumsal yapının izlerini taşımakla birlikte bulundukları toplumu da etkilerler.

Sosyolojik Düşünmenin Bireye ve Topluma Katkıları

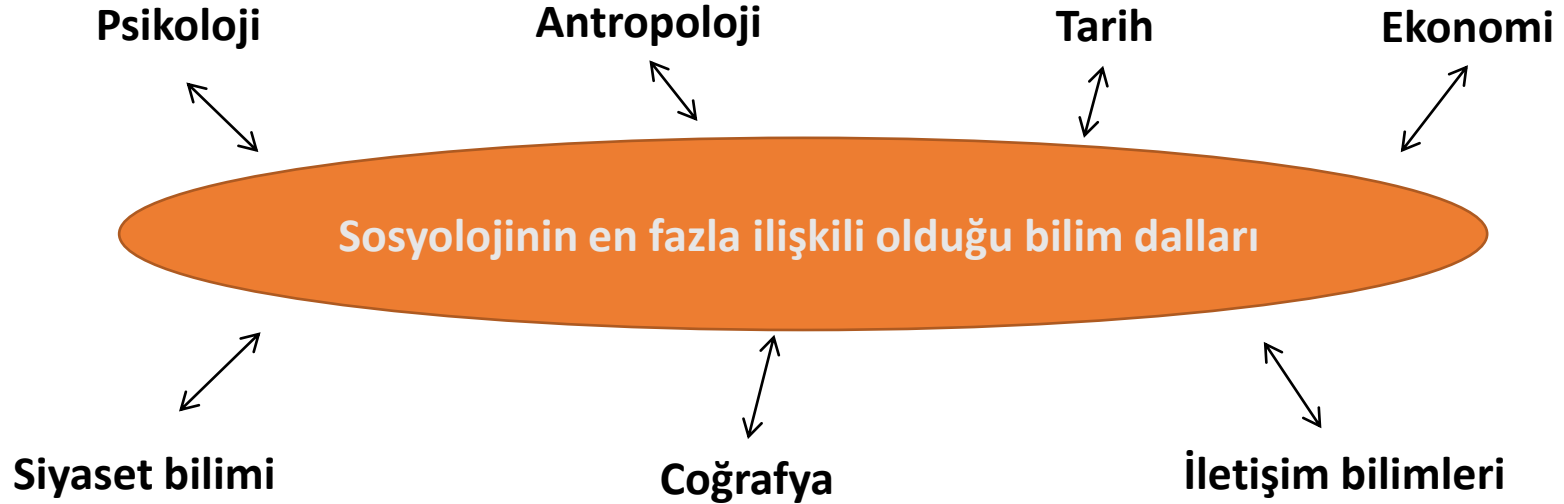
Sosyoloji, toplumsal yaşamı ve gerçekliği birçok açıdan ele alırken yaptığı çalışmalarla bireylere ve toplumlara da katkı sağlamaktadır.

Bu katkılardan bazıları şunlardır:

- ❖ Yaşadığımız toplumu ve toplumsal yapının tüm unsurlarını daha iyi anlamamızı sağlar.
- ❖ Toplumsal olay ve olguları nesnel, geniş bir bakış açısıyla analiz edebilmeyi sağlar.
- ❖ Bireyin kendisini, çevresindeki insanları ve içinde yaşadığı dünyayı daha iyi anlayabilmesini sağlamakla birlikte bireylerde empati yeteneğini de geliştirir.
- ❖ Araştıran ve eleştirel düşünebilen bireyler olabilmeye katkı sağlar.
- ❖ Farklı toplumlar, kültürler ve gruplarla ilgili bireylerin farkındalığını artırır.
- ❖ Toplumsal yaşamdaki problemlerin nedenlerini açıklar ve bunların çözümü için gereken bilimsel verileri sunar.

Sosyolojinin Diğer Bilimlerle İlişkisi

Toplumsal olay ve olgular tek bir etkenle açıklanamaz. Çünkü toplumsal yaşam hem çok yönlü hem de karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu durumda sosyoloji toplumsal yapıyı ve bu yapıyı etkileyen etkenleri açıklarken diğer bilimlerle ilişki kurmak ve onların verilerinden yararlanmak durumunda kalacaktır.

★ **Psikoloji:** Bireyin davranışlarını ve bu davranışların arkasında yatan nedenleri inceleyen bilim dalıdır. Psikoloji bireylerin toplumsal grup içindeki davranışlarını , toplumsal grupların bireyin davranışlarına olan etkilerini açıklaması bakımından sosyolojik araştırmalara önemli katkılar sağlamaktadır.

★ **Antropoloji:** Sosyoloji, insan topluluklarının fiziki yapı, kültür ve davranış bakımından farklılıklarını araştıran antropolojiden (insan bilimi) yararlanır.

★ **Tarih:** Geçmişten günümüze kadar yaşanan sosyal olayları belirli bir zaman ve mekânda inceler. Sosyoloji de sosyal olayları incelediği için tarih sosyolojinin en fazla ilişkili olduğu bilimlerden biridir.

★ **Ekonomi:** İnsanın sınırsız olan ihtiyaçlarını doğadaki sınırlı kaynaklarla karşılamaktır. Mal ve hizmetlerin üretim, tüketim ve değişimini konu edinen ekonomi bilimi sosyal gerçekliği açıklamada sosyolojiye katkı sağlamaktadır.

- ★ **Siyaset bilimi:** Devletin yapılanmasını, siyasal kurumları ve bu kurumlar arasındaki ilişkileri inceleyen bilim alanı olan siyaset sosyolojinin ilişkili olduğu sosyal bilimlerden biridir.
- ★ **Coğrafya:** Sosyoloji; toplumların yaşadığı yerlerin bu yerlerin özelliklerinin (iklim, bitki örtüsü, yeryüzü şekilleri vb.) topluma ve toplumsal yapıya etkisini anlayabilmek için coğrafyanın verilerinden faydalanmaktadır.
- ★ **İletişim bilimleri:** Günümüz toplumlarında bilişim ve iletişim teknolojileri önem kazandığı için bunların topluma ve toplumsal yapıya etkilerini anlamak bakımından sosyoloji iletişim bilimlerinden yararlanır.

Toplumsal Olay ve Olgu Nedir?

Sosyolojinin en önemli araştırma alanlarından biri toplumsal olay ve olgudur.

➔ **Toplumsal Olay:** Toplumsal yaşamda sosyal ilişkiler sonucunda ortaya çıkan tek tek değişimlerdir. Her toplumsal olayın belli bir yeri ve zamanı vardır. Örneğin 1.Dünya savaşı bir toplumsal olaydır.

➔ **Toplumsal Olgu:** Toplumsal yaşam içinde süregelen olayların tekrar etmesiyle ortaya çıkan belli bir yer ve zamandan bağımsız durumlardır. Örneğin pek çok çağda ve toplumda gözlenen savaş bir toplumsal olgudur.

Savaş bir olgudur.

1.Dünya Savaşı
olaydır.

İndirgemeci Yaklaşımlar ve Bütünsel Yaklaşımlar

İndirgemeci yaklaşımda toplumsal olgu ve olaylar siyasi, ekonomik, ahlaki, dinî ve hukuki faktörlerden yalnızca birine bağlı olarak açıklanır.

Bütüncül yaklaşıma göre toplum birçok etkenin karşılıklı etkileşim içinde olduğu bir yapı olduğu için toplumsal olgu ve olaylar, toplumun bütününden bağımsız ya da sadece tek bir etkene bağlı olarak açıklanamaz.

SORULAR

Benzer olaylar, benzer ilişki ve nesneler ortak kavramlarla ifade edilir. Zamana ve mekâna bağlı kalmadan kullandığımız bu tür genellemeler, benzerlikler kadar farklılıkları görmemizi de sağlar. Örneğin aile kavramı üzerinden kendi aile yapımızı analiz edebilmek veya belli bir aile yapısından genel bir aile açıklamasına ulaşabilmek gibi.

Paragrafta ifade edilen benzerliklerden yola çıkılarak üretilen genel kavramların sosyolojideki karşılığı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sosyal gerçeklik
- B) Sosyal benzerlik
- C) Sosyal olgu
- D) Sosyal olay
- E) Sosyal ilişki

Cevap: C

“Toplumsal olan, aynı zamanda sosyolojik olandır.” ifadesi, ilkesel olarak sosyolojinin alanını, konusunu ve bilgi kaynağını açıklamaktadır.

Buna göre sosyolojinin en az ilişkili olabileceği alan aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tarih
- B) Coğrafya
- C) Psikoloji
- D) Antropoloji
- E) Biyoloji

Cevap: E